

ÉPÍTÉSZETI SZEMLE

SZERKESZTI: BOBULA JÁNOS.

SZERKESZTŐSÉG: BUDAPEST, VII., SZÖVETSÉG-U. 45.

hová a kéziratok küldendők.

← Megjelen minden hó 1-én és 15-én. →

Kéziratokat vissza nem küldünk.

ELŐFIZETÉS:

Egész évre 8 frt. — Félévre 4 frt. — Negyedévre 2 frt.

* Hirdetések felvételnek SZIGETHI EMIL kiadóhivatalában: *
VII., Szövetség-utca 45.

MIT ÉR A TEHETSÉG?

√x. Semmit.

Ezzel az egy szóval adhatjuk meg tökéletes feleletét a jelen soraink felé helyezett kérdésnek, mely felelet jellemzi egyúttal a mai kor korumpáltságát is.

A tehetség, a szorgalom, a munka, — távolról sem elégséges a mai viszonyok között arra, hogy valaki azok révén, az őtet megillető helyét elfoglalhassa, sőt legtöbb esetben arra sem elegendő, hogy azokkal megélhessen.

A mai kor bálványistene nem a tehetség, hanem a svihákság és az üres nagyképűség.

A mai kornak az építésze nem törekszik a képzelő erőnek kifogyhatatlan gazdagságát elérni, — nem törí a fejét az épület monumentalitásának a megalkotásán, sem pedig a helyes, a szép építészeti formák megteremtésén: hanem egyszerűen úri és nem úri ágensekre tesz szert (és ez a fődolog!), a kik halomszámra részint adják, részint hozzák számára és saját számukra az építészeti tervezési megbízásokat; az ő feladata egyedül azután az, hogy műtermét átalakítva műhelynek és legiószámában beállítván abba a napszamosokat, gyárilag üzze és üzi is az építészetet; ha pedig az üzlet prosperál, akkor, a praktikus gyároshoz illőleg, filiálékat is állít fel az építészeti gyártására az ország különböző részein. A mai kor építésze, ha zseni is akar lenni, akkor nem körzővel és az irónnal fog dolgozni, hanem a lábaival és a hátával; t. i. ez esetben nem a műtermében kell munkálkodnia, hanem a «nagy» urak előszobáiban a szolgálkával órahossziglan ácsorogni és antisambrálni, míg a «nagy» úr színe elé kerülhet, hogy itt, a hátát dongaboltozat formájú ívre hajlítva, előadja alázatos kérelmét, engedtessek meg neki élnie mint

«művésznek». Ha ezt sikeresen megtette, akkor tehetség, munka és képesség nélkül is lesz «művész» a világ előtt, az építészetet pedig elvégzi az ő gyárilag berendezett műhelye. . . .

A mai kor szobrása nem arra törekszik, hogy az életből és az eszmékből áttelekesülve, folytonos gyakorlattal oly szobrot teremtsen, mely a járókelők tömkelegében, mint egy élő társ, kiegészítő részt képezzen a múlt és a jelen között. Dehogy! Egy pillanat a mi szobrainkra meggyőz bennünket arról, hogy esze ágában sincs senkinek, életet akarni kivarázsolni az ércből, vagy a márványból a szoboralakok készítésénél, hanem hogy azok, mint műhelyileg kicsiszolt életnélküli tömegek is megfelelnek a mi korunk igényeinek.

De minek is törekednének a szobrászok oda jutni tehetségükkel, hol az olaszok és a franciák vannak? mikor ők azt sokkal könnyebb módon érhetik el. Csak néhány csunya asszonynak az arcképét kivésik márványba, a csinosabbaknak mondanak bókákat és tehetségükhöz képest udvarolnak, végül az antisambrozás mesterségét veszik igénybe; és így kész «művészek» lesznek. Hogy a szobraik nem művészi alkotások? az ördög törődik azzal! mert nem az a cél, hogy a mű legyen művészi, hanem hogy az ember legyen «művész»; ezt ők pedig művészi tehetség nélkül, a fent leírt módon könnyebben érik el, mint a művész elérheti művészi alkotások és tehetsége által. . . .

A festőnek is erre az útra kell térni, — és hogy ha nem járja be a lakájok előszobáit, — hogy ha nem szájaskodó s nem bírja túlkiabálni még az igazságot is, hogy ha nem szerénytelen és vakmerő: akkor semmire sem viszi ügyét és nem

lesz «művész» belőle, a mi viszonyaink között....

Hogy képünknek keretet adhassunk, felemlítjük még a tanárt is, a ki hivatva van a fiatal nemzedéket a képzőművészet pályájára bevezetni. Ez a mi korunkbeli tanára nem ír könyveket, mint az «antik» tanárok, hanem veszi lábait a hátára és befutkossa a világot, a mig csinálnak belőle gyárigazgatót, képviselőt, vagy legrosszabb esetben megengedik neki, hogy becsatangolhassa az egész országot és üzleteket csináljon.

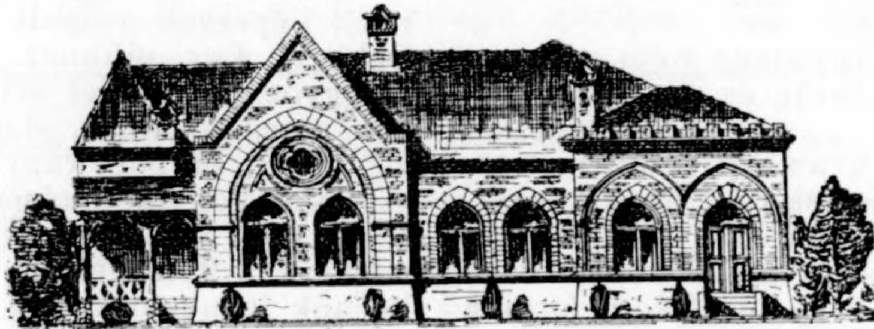
Ilyen emberek nevelik azután a fiatal-ságot a képzőművészeti pályára!

Mind ez eléggé bizonyítja felállított tételünk igazságát. Cinikus, hanem azért a valóságnak megfelelő módon jellemezte korumpált állapotainkat egyik szobrász társunk nem régen, bizonyos művelt társaság asztalánál, mondván:

«Hogy nálunk az ember, mint művész híres és nagy legyen, ahhoz kell első

békés uralkodása alatt az építészek, szobrászok és festők aranykort éltek és a szebbnél-szebb műemlékek, mint egy varázsütésre keletkeztek s mai napig hirdetik HADRIÁN antik renesszánsz művészi dicső korát.

A mi békeidőnk mit teremt? mit fog hirdetni az utókornak? A műérzék a rossz szobrok fogják jelképezni; a monumentalitást pedig, a gipsztornyú, palotának csúfolt bérkaszárnya házakon kívül, oly szűkkeblű felfogás által teremtett és elsatnyított épületek is, mint az új országház, — melyet még a Dunasoron lévő bérkaszárnnyák is tisztességesen leverik, — fogják az utókornak átadni, jeléül annak, hogy e korban nagy koncepciójú művészek nem éltek; hogy e korban a «művészeket» és a «nagy» embereket nem a tehetség tette művészekké és nagyokká, hanem a protekció és a véletlen szerencse, vagy pedig ringekké alakult érdekkoteriák csoportja.

80. ÖZV. BALIGOVICH JÓZSEFNÉ CSALÁDI HÁZA.

sorban protekció, másodsorban kell szerencse és csak harmadsorban kell — de nem múlhatatlanul szükséges, az előbbi két kellék mellett — egy csekély, nem sok, mert az mellékes — tehetség. Ha ez az utóbbi is, legalább kis mértékben meg van, akkor az ember igen híres és igen nagy művész lehet, ha protekciója van.»

Ime, ez a mai kor képzőművészetének a helyzete és sajnálni lehet, hogy a most uralgó, drága pénzen fentartott béke idejét képtelenek vagyunk a művészet előnyére felhasználni. Minden kor a béke idejét a műérzék fokozására használta fel s ebben a polgárok hazaszeretete vetekedett. Legeklatánsabb példáját látjuk a múltban HADRIÁN alatt, mikor a császár maga járván elő a képzőművészetekkel való foglalkozással, Rómát a képzőművészetek valódi egyetemes muzeumává tette. Az ő

A nemzet fejlődésének az érdekében sajnálnunk kell, hogy a mai békeidőt nem vagyunk képesek azért kihasználni a képzőművészet és a műérzék fejlesztésére, mert nálunk nem a tehetség által lehet valaki művész, hanem a protekció különböző nemei útján.

Ez az állapot és a kegyek osztogatása szeszélyből, nemcsak sztagnálást, hanem hanyatlást idéz elő a képzőművészet terén s így a nemzetet lealacsonyítja. Bizonyára nem volt a világon sehol oly monarchia, a mely a művészetet többre becsülte volna, mint a római; és itt is az udvari kegy megfosztotta a művészetet szabad fejlődésétől. Pedig a római monarchia inkább engedhette meg magának a kegyek osztogatását, mert a római monarchia városokat építtetett, nagyszabású műemlékeket alkotott százanként és művészi szolgálatában állottak az egész világ

művészei. S dacára mindennek hátrányára vált a képzőművészetnek, s ez által az államnak is, a protekciós rendszer a művészet terén.

Annál inkább kihat a protekciós rendszer kártékony hatása nálunk a képzőművészetre, mert mi gyöngék és kevesen vagyunk. A közérdek tehát megkivánná, hogy minden legkisebb erő is a művészet szolgálatába állítassék, alkalom nyujtassék a tehetség érvényesítésére és hogy szüntessék be minden protekció, mely a művészet fejlődését csirájában öli.

Pedig a béke idejében sokat tehetnénk és tökéleteset teremthetnénk, ha a tehetséget, a szorgalmat, a munkát engednők érvényre jutni.

Sajnos, hogy azok, a kiknek módjukban van az irányítások felett határozni, nem bírnak érzékkel a képzőművészet helyes fejlődése iránt.

Már az által is tennének szolgálatot, ha mind eme dologról, legalább gondolkoznának komolyan.

Ez pedig nagyon kevés.

Talán ezt sem teszik....

MIKÉP REMÉLHETŐ A VALÓDI MŰPÁRTOLÁS.

Vz. Esetről-esetre, számtalan variációban halljuk az állandó panaszt, hogy fiatal festőművészetünk nem fejlődhet, sőt a hanyatlás veszélye fenyegeti — műpártoló közönség hiányában. Hát való igaz, hogy a mi nagyközönségünk még túlnyomóan közönyös ama szubtilisebb szellemi élvezetek iránt, melyek a képzőművészetek fölséges birodalmában kínálnak a művelt emberiségnek és hihetőleg húzamosabb ideig nem is kecsegtethetjük magunkat kedvezőbb kilátásokkal, ha az arra illetékes körök a panaszkodásnál erélyesebb eszközökhöz nem folyamodnak ez áldatlan állapot megváltoztatására nézve.

És ha igazságosak akarunk lenni, nem épen méltányos eljárás ebben a kérdésben közönségünkkel szemközt a szubjektív neheztelés álláspontjára helyezkedni; mert a nagyközönség műérzékének fogyatékosága csak természetes folyamánya egy meddő multnak, a melyért a mostani generációt nem lehet felelősségre vonni. Ama magasabb misszióra predestinált művészi egyéniségeink, a kik kiváló tehetségeik öntudatára ébredtek, mindnyájan kénytelenek voltak kivándorolni honukból és az idegen kulturából meríteni szellemi táplálékukat, létrehozván egy olyan művészetet, mely nem a magyar nemzet magasabb szellemi aspirációiból keletkezett, minélfogva nem lehet csodálni, ha művészetünk nélkülözi a nemzeties jelleget, közönségünkben pedig hiányzik ama érzék, mely élvezeti igényeit a művészetek felé vonzaná.

Pedig hogy egy nemzet a többi nemzetek közt hosszú életre számíthasson, ép oly szüksége van a művészetekre, mint a hogy a művészetek nem fejlődhetnek természetes módon a nemzet egyetemes támogatása és hozzájárulása nélkül.

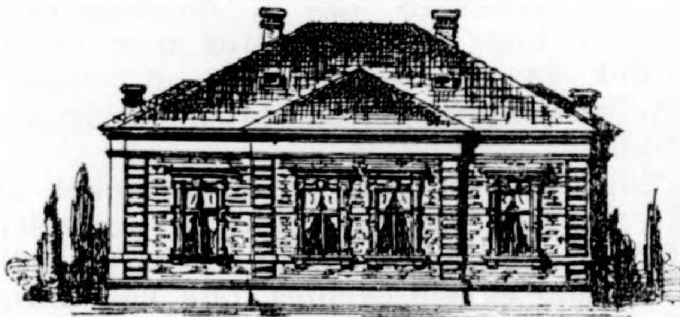
Eme kölcsönösség kötelelességeket ró úgy a művészekre, mint a nemzetre. A nemzet részéről a kultúra vezérszerepet viselő egyéniségeinek oda kell hatni, hogy a képzőművészetekkel szélesebb körben megbarátkozzék a közönség. E célból első sorban az iskolák tantervét kell módosítani; de ha ebben csupán az elméleti leckék fölszaporítására fognak szorítkozni, akkor az amúgy is túlterhelt ifjúsággal inkább csak meggyüöltetik a művészet absztrakt fogalmát a nélkül, hogy annak gyakorlati kellemeiről sejtelmet szereztethetnének. Tehát inkább a gyakorlati részre, kivált az érzékeltetésre kellene súlyt fektetni és apránként bevezetni ama intézkedést, hogy a rajztanárokat nem csupán a geometria ábrákat lineázó sablon-kvalitások túlnyomó kontingense szolgáltassa, hanem legalább helyenként, alkalmuk és kedvük lehessen tehetséges és művészileg iskolázott egyéneknek is vállalkozni a tanításra és a tanterv nem csupán lehetővé, hanem egyszersmind kötelezővé tegye rájuk nézve a további gyakorlati önképzést és ezzel kapcsolatban a képzőművészet propagálását a fővárostól távolabb eső vidékeken is. Nálunk a főváros rohamos fejlődési mozgalmához képest a vidék

sajnálatos pangásban van és bármily kedvező anyagi viszonyokat teremtsen a főváros élénk forgalma, közönsége egymagában legjobb akarata dacára sem protegálhatja oly mértékben az itten összecsoportosuló összes művészeket, hogy azok az ország többi részének közönyéért és mulasztásaiért kárpótolva érezhetnék magukat. És mindaddig lesz okuk a panasza és kölcsönös torzalkodásra, míg egy előnyösen eszközölt decentralizáció nem nyit előttük s egyszersmind a kultúra terjedése előtt új ösvényeket.

Ha a vidéki közönségnek is jutna eleven művész, gyermekeiket módjukban lenne alaposan taníttatni rajzolni és mintázni ott, a hol kevesebb alkalom van a szórakozásokban való válogatásra és a szabad természet számtalan érdekes motívval kínálkozik modellül, okvetlenül

egyre. Azonban eme ellenzéknek alapjában véve nincs igaza; mert a műkedvelőkből válnak az igazi Mecenások és ha a műkedvelők, vagy kísérletezők ledevalvadják a közepes, vagy azon aluli professzionátus művészek értékét, ez csak előnyére válik a művészetek ügyének, mivel ez esetben csak a hivatott tehetségek fogják magukat föntarthatni ama pozícióban, a hova őket a Gondviselés predesztinálta.

És épen e pontban jutunk ama alternatívához, midőn azt diktálja a valódi hazafias ügyszeretet, hogy legalább a művészetek kérdésénél ne hagyják lábra kapni az egyéni kicsinyes önzést és respektust bírjanak szerezni a művészeti hivatásnak, melynek magasabb céllal kell bírni, minthogy egyes embereknek kenyeret és ideig-óráig tartó dicsőséget

81. WITKOVSZKY LAJOS CSALÁDI HÁZA.

82. TÓTH AURÉL CSALÁDI HÁZA.

fölgerjedne és apránként kifejlődne a szunnyadó műérzék, tért hódítnának a művészetek, hogy a magyar asztal dús örömei és egyéb honi élvezetek mellett jószántukból is áldoznának érte valamit anyagi fölöslegükből.

A művészetekben való jártasság általánosításának eszméje némely részről ellenzékeskedést gerjeszt, okul adván, hogy ily módon még több művész-konkurrens lesz és még kevesebb foka jut egyre-

adjon. — Ama ügyesség pedig, mely a rajzolás és mintázás által fejlődik ki, ha nem is vált valóvá minden vérmes ábrándot, tetemesen hozzá fog járulni a művészi ipar egészséges föllendítéséhez.

A tapasztalások során pedig sokaknak hasznára fog válni, ha beláthatják, hogy elvégre kellemesebb állapot egy elismert derék iparos pozícióját elfoglalni, mint a művészek «félreismert tehetség»-einek sorában tengődni.

CSALÁDI HÁZAK.

Mai füzetünkben közlünk megint néhány épület rajzát azon családi házakból, melyek a «Pest-Szt.-István»-on tervezettek. A folytatólagosan közölt tervezetek a megrendelt házakra vonatkoznak. Mi azonban ez alkalommal mellőzzük még

e kis objektumok építészeti részének a leírását, mert azt hisszük, hogy eme tervezetek még több változáson mennek keresztül, a míg kivitelre kerülnek.

A mint értesülve vagyunk, az illető építetők tervezeteiket és költségvetéseiket

már a napokban adják be a pénzügyintézet-hez a jelzálogos kölcsön megszavazása iránt s így még ez évben kivitel alá kerülne ez új városrész 150—200 háza.

A megállapított tervrajzok szerint a házak legnagyobb része jobb kivitelű és igen kevés van olyan, a mely utánozta a legkisebb, három szobás szabvány tervet.

Nagy erőmegfeszítés kell ahhoz, ha a házakat még ez idén tető alá akarják hozni; mert az előkészületek legalább

6—8 hetet vesznek igénybe, azon földmunkálatokon kívül, melyek a terület szabályozásához szükségeltetnek; — pedig ez is nagy munka, mert a véghezvitt mérnöki felvételek és a már elkészített, idevágó tervezet szerint 350.000 köbméter földmozgás fordul elő.

Sürgősen szükséges tehát, hogy a vállalat munkálatait most kezdje meg, mert különben az egész év, a gyors kivitel tekintetében, elvész s vele együtt a telekbe fektetett pénz időközi kamatai.

FRA BARTOLOMEO CORADINI.

Ezt a művészt más néven FRA CARNOVALE-nak nevezik. VASARI azt állítja eme urbinói DOMOKOS-rendi szerzetesről, hogy BRAMANTE kora ifjúságában nála tanult, mivel atyja festőnek szánta; LANZI még RAPHAEL-t is tanítványa gyanánt nevezi, a mi azonban szó szerint nem lehetséges, mivel FRA CARNOVALE 1484. és 88. között meghalt.

Hogyan jutott e szerzetes a profánus melléknévhez? azt bajosan lehetne megmagyarázni, még ha állandóan ünnepies derült kinézésének jelzésül szánták volna is azt.

1472. év körül az urbinói S. Bernardino konventje számára egy oltárképet festett, mely a mesternek, mint egyetlen létező műve, a milánói BRERAGYŰJTEMÉNYBE került és számos, majdnem életnagyságú alakjával és felöltő sajátágaival magára vonja a figyelmet. Ebben találkozunk először egy oly művészi alkotással, mely alig egyeztethető össze ama korszaknak Umbriában és környékén divó esztetikai és vallásos nézeteivel. A donátornak és övéinek képmásai a trónoló MADONNA és gyermeke előtt imádkozva, a régi fölfogásnak felel meg és nincs is okunk FRIGYES herceg térdelő helyzetén megütközni; azonban ha tudomásunkra jut, hogy a MADONNA a herceg nejének, BOTTISTA SFORZÁ-nak és KRISZTUS saját újszülött fiának GUIDOBALDÓ-nak természet

után készült arcképeik, akkor még is önkénytelenül az umbriai ideálizmus hanyatlásának jeleit kell látnunk e fölfogásban. Teljes fegyverzetben térdel II. FRIGYES, Urbino hercege, a MADONNA előtt, a ki csak egy lépcsőfokkal magasabban ül a kép közepén, egy oltár előtt; és az alvó, meztelen gyermeket, mely ölen keresztbe van fektetve, a herceggel egyetemben imádja. Fejét egy szorosán simuló főkötőcske borítja egy rövid fátyollal, hogy a haj látható; sötétkék, nyakánál csukott, lábíg érő köpeny fűdi. Elülről nézett arca minden kifejezés híján van. Szemei lesütöttek, ajkai némák, tartása merev, mozdulatlan, kezeit gépszerűen tartja. Mögötte négy szárnyatlan szép angyal áll, fűrtös fejjel, csillogó szemekkel, beszédes ajkakkal, azonban mindnyájan egymás közt különbség nélkül hasonlóak. Mellettök Szt. JÁNOS és JEROMOS majdnem meztelenül, rongyos ingekben; BERNÁT egyik, PÉTER martir a másik oldalon félreismerhetlen szellemi szegénységet és unalmat árulnak el. A hússzín hamúszínű és a MADONNA hajtalan, lapos fejékével, valamint a háttér korrekt perspektívájával PIERO DELLA FRANCESCO-ra emlékeztet. A redőzet bizonytalan, azonban a körvonalak tiszták és határozottak, azonban a formák minden vonala rűt, valamint a gyermek is hibásan van rajzolva, a kivitel gondos.

GIOVANNI SANTI.

E művészt ama igazságtalan sors érte, hogy a műtörténelemben régebben csak mint a RAPHAEL atyját emlegették. VASARI azt mondja róla: Ő nem volt kiváló festő, hanem oly derék, előrelátó férfi, a ki gyermekeit a legjobb ösvényre terelte, mit szerencsétlenségére, az ő ifjuságában, senki sem jelölt meg részére. Apai érdekeit folytatónak még abban is kiemeli VASARI, hogy a kis RAPHAEL iránti gondoskodása odáig terjedt, mikép az anyatejjel és nem dajka által lett táplálva és miután korán fölismerte a gyermek tehetségét, saját képességei hiányának tudatában PERUGINO oktatására bizta. Eme ismeretetés korántsem alkalmas arra, hogy valakinek festői egyéniségének értékét emelje. Mindazáltal az újabb műtörténelem GIOVANNI mester műveire utalva, igazságot szolgáltatott neki és kortársai közt, az őt megillető díszhelyet biztosítá részére. Csak még tanuló éveit fődí a bizonytalanság homálya, valamint műveinek kronologikus sorát nehéz megállapítani.

GIOVANNI SANTI születési éve ismeretlen; csak annyit tudunk róla, hogy szüleivel és testvéreivel Urbino-ban lakott, hol FRIGYES herceg udvara által a művészet, költészet és nemes barátkozás terén élénk élet folyt. Hogy mennyire érinté ez GIOVANNI SANTI-t, azt nem tudjuk; ő maga csak annyit mond: «hogy a kenyérpályákon való sok kísérletezés után a festészet bámulatos művészete által ragadtatott meg; és bárha ez által szaporodtak házi gondjai, nem rösteli, hogy eme fölséges művészet kötelékeiben emlegettetik.» Azonban távolról sem jelzi, melyik mesternek köszöni elő útmutatásait, vagy további kiképeztetését. És bárha a régibb mesterek közül ANDREA NAUTEGNA és MELOZZO DA FORLI-t dicséri, műveiben semmit sem vett át az ő stíljökből és — a mint látszik — csak a perspektiva tudományát sajátítá el, mit azonban PIETRO DELLA FRANCESCO-nak is köszönhetett. Műveinek határozottan umbriai jellege mellett láthatólag kevésbé Ankona, mint inkább Gubbio és Fabriano iskoláihoz fordult kiképeztetése érdekébe, sőt későbbi éveiben NICCOLO DA FOLIGNO műveit választá mintául; sőt félreismerhetlen ama befolyás is, melyet rá LORENZO DA SANSEVERINO-nak az urbinói S. GIOVANNI-

ban lévő freszkói gyakoroltak, kivált a női alakoknál nyilvánuló szépérzékben, mely még RAPHAEL-nél is érvényesült.

Ha a valószínűség szerint működését Urbinióban kezdte meg, úgy e műveiből semmi sem maradt az utókorra. Fano két művet bír tőle, melyek a művész fiatalabb éveinek nyomait mutatják. A S. Mária nuovában van a látogatás egy cédulával talaján, a művész szokása szerint a hiányzó évszámmal és következő aláírással: «JOHANNES. SANTI. DI. URBINO. PINXIT.» ERZSÉBET mögött, a ki barátnőjét üdvözli, két nőalak áll, MÁRIA mögött, a ki szemérmesen a földre pillant, JÓZSEF közeledik egy szolga és szolgáló kíséretében. Az alakok féléletnagyságon fölüliek, karcsuak, a kezeik, lábaik keskenyek, azonban keményen körvonalozottak; igen tetszetős az architektúra és tájkép-háttér beosztása, valamint a draperiák, ugyan a stílus ama szigorú betartása nélkül, a mi GIOVANNI többi műveit jellemzi.

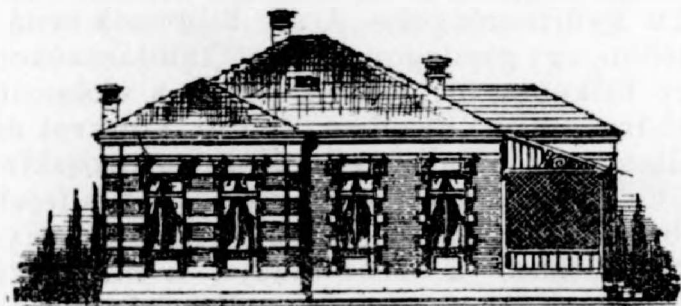
A hússzín, a mennyire a képet borító pizokrétég látni engedi, hideg; a rajz, kivált a női fejeké szép; szintúgy a mozdulatok és az egész telve érzelemmel, bár a művésznak nem sikerült azt teljesen érthetően kifejezésre juttatni.

Nagyobb értékkel bír SANTI-nak másik fanoi műve a S. Croce MADONNA in trono-ja, a meztelen, ölben ülő gyermekkel, mely áldást osztva, baljában egy szegfűt tart, melyre anyja komoly lehajtott fejjel tekint. MÁRIA jobbán S. HELENA a kereszttel és szögekkel, konstantinápolyi ZACHARIAS, egy ős aggastyán kereszttel és könyvvel állanak; balról S. ROCHUS és SEBESTYÉN foglalnak helyet. Tájkép alkotja a háttér; a levegőben angyalfejek lebegnek.

A beosztás egyszerű szimmetriája ünneplés jelleget kölcsönöz a műnek, mely a majdnem nagyszerű alakítás által, mely RÓKUS és SEBESTYÉN alakjaiban teljes szépségében van kifejezésre juttatva, a mester egyéni értékének becsét megállapítja. Tisztán ideális, azonban kevésbé szép alak a Szt. Szűz, telve szerénységgel és ama öntudattal, hogy csak az isteni gyermek hordozójaként szerepel. Az alakok nem egészen természetnagyk, a körvonalak kemények, azonban a barnás árnyéku

hússzin meleg, SEBESTYÉN kivételével, a ki inkább szürkén van tartva. Többszöri látás után a kép nyerni látszik értékében; SEBESTYÉN alakjában és kivált a végtelenül kedves angyalfejecskékben jóslatszerűen nyilatkozik meg RAFAEL szelleme és az egész mű hangulatában a szentség és hit fuvalma, a mint az sem Ankonából, sem Flórencből nem származhatott s a mint az csakis az umbriai művészet lelkét alkotta. A trón lépcsőjén olvasható: JOHANNES . SANTIS . VRBI . F .

Ha Fanó-tól északnyugati irányban a kis hegyvidéki város, Montefiore felé vesszük útunkat, akkor annak kórházában egy függő képet találunk, melyen MÁRIA egy díszített fölkében, karján fiával áll. Két angyal terjeszti szét köpenyét, mely alatt két oldalt a szerzetesek tagjai térdelnek. Balról PÁL és JÁNOS állanak, jobbról SEBESTYÉN és FERENC; a magasban felhőkön két gyermekangyal térdel.

83. REICHL IGNÁC CSALÁDI HÁZA.

Milanóban a BRERA gyűjteményben van az «angyali üdvözet», melyet SANTI a sinigagliai kis S. Magdalena templom számára festett.

A körvonalak keménysége után itélve, e mű is a korábbiak közé sorozható. A jelenet egy nyílt csarnokban játszódik le. MÁRIA épen imaközben látszik fogadni az angyalt, a kinek üdvözetét a magasságbeli ATYA erősíti meg. A lépcsőn jelzetteláírás: «IOHANNES . SANTIS . URB . P .»

A legkorábbi biztos adat SANTI művének keletkezése idejére nézve a TIRONNI család S. Dominico sírkápolnájában, Cagliiban látható. E megrendelést 1481-ben vette át. PIETRO TIRANNIT, cagli-i patriciust, az urbinói udvar hívét, a halál fosztá meg nejétől, kinek számára BRAMANTE által egy kápolnát építtetett és SANTI által freszkókkal láttatta el. A szarkofág fölött, mely a halott földi maradványait rejti, SANTI a sírban álló halott KRISZTUS-t mint az élet szimbolumát a halálban

ábrázolta. Mellette állanak Szt. JEROMOS és BONAVENTURA, a kik a megözvegyült férj fájdalmát kifejezni valának hivatva. A szarkofág lépcsőjén következő irás áll:

Hoc sita sum tumola viridi
Baptista sub evo
Rapta viri quondam gloria
summa mei.

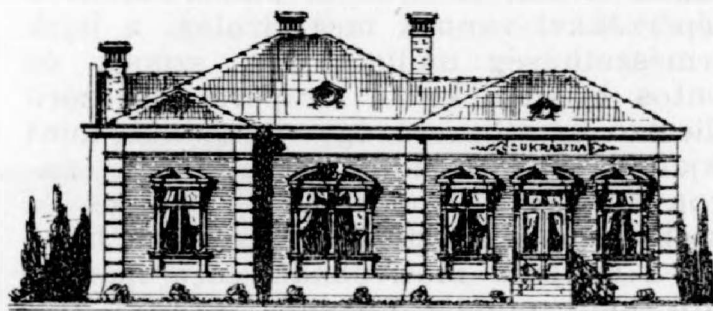
Non fuit uxori caste vix carior alter
Gratior et coniux non fuit ulla viro.
Vivere proh! Superi cornicis secula
longa.

Debuimus tanto sic in amore pares.
Baptiste conjugii Pientiss.

Pe . Callen . S . D .

MCCCCLXXXI.

A szarkofág és jelzett freszkó-kép mellett van a tulajdonképeni sírkápolna egy másik nagy freszkó-képpel, melyet némely tekintetben SANTI legkiválóbb művének lehetne nevezni; a mennyeiben he-

84. CUKRÁSZDA. OFNER SAMU CSALÁDI HÁZA.

lyenkint oly meglepő érzelmeket fejez ki, melyek annyira öröklődtek fiában, a ki akkor még nem is volt a világon, hogy a szemlélő hajlandó némely részleteket és mozdulatokat RAPHAEL-nek tulajdonítani. Eme körülmény is hozzájárul, hogy megdöntse VASARI-nak SANTI tehetségét kicsinylő állítását és bizonyosága annak, mikép ama sajátságokat, melyek által RAPHAEL-t mestere fölé emeli, nagyrészt atyjától öröklé.

A kápolna egy sík mélyedésből áll a pilasztereken és oszlopokon nyugvó körívvel, kívül vízszintes záródással az «angyali üdvözet» két képével az ívszögletekben. A félkör közepén az örök ATYA van leábrázolva, áldó kézmozdulattal, két oldalt zenélő angyaloktól környezve, kik többé-kevésbé felhőkbe vannak mélyesztve, mindazáltal szabadon és kecsesen mozognak, teljes, kerek és tetszetős formáikkal az ártatlan derültséget személyesítvén; hangszerükkel ügyesen bánnak; kitűnően

vannak megrajzolva és modellálva és oly teljes, meleg hússzinnel kezelve, hogy RAPHAEL angyalaihoz hasonlók, azonban aligha szebbek emezeknél.

A fő falat két festmény foglalja el. Egyik úgy van föltüntetve, mint a kápolna mélyedése, melyben a Szt. Szűz trónol a gyermekkel; hátrább, két oldalt, két angyal áll mellettük; elől, jobbról szt. FERENC és PÉTER, balról DOMOKOS és Ker. Szt. JÁNOS.

Az ügyesen alkalmazott perspektiva által fokozza az architektonikus hatást. A fehér márványból való renesszánsz szerkezetű trónon, a fölötte lebegő korona alatt ül a Szt. Szűz, ölen a meztelenül álló gyermekkel, mely jobb kezével köpenyébe fogódzva tartja magát. A baloldali angyal áhitatosan kulcsolja kezeit és alázatosan meghajtott fejjel hajlik előre; a másik kényelmesen keresztezi karjait és szerényen hátul marad. Az alakok formái és arányai biztos és helyes szépérzéssel vannak megrajzolva; a fejek természetűség mellett igen szépek és pontos kivitelűek; a draperia egyszerű jellemző és stílszerű úgy vonalainak, mint síkjainak és töréseinek tekintetéből; nagyon hatásos a modelláció, erőteljes és összhangzatos a színezés. Azonban híján van a kifejező motivoknak és a mozdulatok nem mindig függenek össze a drámai cselekmény közvetlen jelentményével, mi egymás közt is lazává teszi az alakok összetartozandóságát. A MADONNA közönyösen tekint maga elé; FERENC fájdalmasan a földre; DOMOKOS derülten mélyed egy könyv olvasásába; PÉTER elfordul az egész társaságtól. Csak a kis KRISZTUS fordítja fejét az angyalok felé.

Tehát SANTI tehetségének érdemeit méltatva, hiányait sem hallgatjuk el. O, sem a csoportok tetszetős összeállítására, sem a drámai jellemzésre nem bírt kiválóbb képességgel; azonban komoly alapossággal szentelte figyelmét a modell tanulmányozásának, mi által minden egyes alakja úgy, akt mint draperia tekintetében és az arc vonásaiban is teljesen híven van rajzolva, de a kép többi alakjához képest csak mint különálló tanulmány szerepel. A mi ezt meghaladja az kedélyéből és nem mindennapi, — hanem tévedésektől sem teljesen ment ideális szépérzékéből származik. Még megemlítendő, hogy a Szt. Szűz trónja előtt egy gyertya ég, JÁNOS lábai elé pedig két ampula van állítva.

Ha az alsó kép egy kápolna belsejét ábrázolja, úgy a felső annak festményét látszik képezni. A sír sötét éjjeléből feltámadó KRISZTUS, a ki megvigasztal és a meghaltak örök életéről bizonyosságot szolgáltat, — egy kerek halom nyílása előtt áll, mely előtt a sír őrei álomba merülten, különböző helyzetekben elterülten fekszenek. A fölfogás módja igen szokatlan, mi talán némileg menti a katonáknak talán túlzott naturalizmusát, melynél fogva közülök csupán egyik fiatal szép alak tartá érdemesnek némileg festőibb mozdulattal lehanyaglatni. Különösen szembeötlő, hogy a MEGVÁLTÓ alakja jobb karjának mozdulatáig azonos az alsó kép Szt. JÁNOS alakjával, minélfogva a művész a két alakhoz ugyanegy tanulmányt használt, ugyanazon motiválatlan fejmozdulattal. Különbözik e felső kép igen tönkrement állapotban van.

A Pesaro melletti S. Bartolo templomból egy Szt. JEROMOS került a Laterán gyűjteményébe. A szt. bibornok ornátusban, egy gazdagon díszített támlásszéken egy fölkében ül; fehér szakállal a violaszin ruhára omlik, kezében nyitott könyvet és tollat tart; oldala mellett van az oroszlán. Fölötte imádkozó angyalok és angyalfejek lebegnek; a háttér tájképében még egyszer látható a szent alakja, a mint egy kereszt előtt térdelve, mellét kövel üti. A szék fokán látható: IOHANNES . SANTIS . DE . URBINO . P . E nagyon megsérült mű az előzőnél még inkább hasonlít PERUGINO modorára. SANTI-nak hasonló jellegű műve, a szintén Pesaro közelében való Gradarában a MADONNA in trono Szent JÁNOS, MIHÁLY, ISTVÁN és ZSÓFIA, valamint cherubok környezetében. Az utóbbiak közül ketten a trón szőnyegét tartják szárnyaikkal, míg a harmadik fölülről lenéz. A gyermek, koral-ékkal nyakán, kedélyesen szemléli a balkezén ülő csízt. A trónlépcső fölirata: Gradarie spectanda fuit impensa et industria viri D. Domini de Dominicis Vicarii tempore D. Jo. Canoci Rectoris ecclie . Sophie . Joannes . San . Urb . Pinxit.

Ismételten ama megjegyzést kell tennünk, hogy SANTI-nak 1481 és 84 évben származó művei nem csupán egyes részleteiben képviselik RAFAEL bájának és kellemének előhírnökeit, hanem némely állás és mozdulat teljesen PERUGINO modorának felel meg. PERUGINO azonban ez időben, a Vatikánban még a flórenci stílusban festett, melytől hirtelen tért át,

ugyanott festett utolsó képével (PÉTER hivatása) ama modorban, mely az ő nevét viseli, és a mely kivált a fej, kar, kéz és láb bizonyos mozdulataiban nyilvánul, melyhez azután további életén át folyvást ragaszkodott s melyet sem előtte, sem vele egyidejűleg SANTI-n kívül, más művész nem alkalmazott; minélfogva SANTI nem csupán fiának elődje, hanem az illető mesterének példányképül is szolgált.

Ha Urbino-ba megyünk, SANTI tevékenységének még számosabb nyomaira akadunk. Saját lakásában, annak előtte annak udvara falán, persze egészen átfestve, — őriztetik ama képe, melyben saját családi boldogságát örökíté meg. Ha a nő alak, mely fátylas egyszerű főkötőjével, a vállon átvetett kendővel ölen, szunynyadó fiacskáját kebléhez szorítja, csakugyan MADONNÁ-t KRISZTUS-sal ábrázolja, akkor SANTI bizonyynyal feleségének vonásaival látta el őt és a kis alvóban saját RAFAEL-jét festette le; s a kép maga egy életteljes kedves kompozíció.

támlájára helyezi. A trón fölött egy szeráfkoszorúból az örök ATYA tekint le; alatta két ugrádozó angyal tartja a koronát a Szt. Szűz feje fölött. Az alakok közt nincs meg a szükséges összefüggés, a motivokból hiányzik a drámai kifejezés. A szigorú szimmetriát megbontja a donátor jobb oldali csoportja által, mely Srg. BUFFI-nak, feleségének és körülbelül hat éves fiacskájának térdelő alakjaiból áll. Szigorú, szögletes a kép stílje, szárazak és kemények a körvonalak és a test formái nincsenek annyira kidolgozva, mint a cagli-i képen; az ugrádozó angyalok és JÁNOS mozdulatai PERUGINO modora szerinti, mindazáltal szabad és kifejezésteljes, minden arcon a félremagyarázhatlan szépérzék. A hússzín eléggé erőteljes, csak az árnyékban túlzottan szürke; az angyalok ruhája színe váltakozó (changan), a többieké teljes; a háttér tájkép, az ATYA-ISTEN mögött arany.

E középső képtől föltűnően különböznek a szélsők Szt. RÓKUS-sal és RAFAEL

Ső. LENZ JÁNOS CSALÁDI HÁZA.

Az urbinói akadémia gyűjteményébe került a S. Francesco-beli triptychon, melyet SANTI 1489. évben a BUFFI család kápolnája számára ugyanott festett. A középső képen bő köpenybe burkolt fejjel és testtel ül a MADONNA a renesszánsz trónon, ölen tartván a meztelen gyermeket, melynek nyakát füzér ékíti, bal vállán keresztül pedig szalag van kötve. Áldva emeli föl jobb kezecskéjét, míg a ballal anyjára, mint a bajban és inségben segítőre és vigasztalóra mutat, a ki eme kitüntetés ellen szerényen tiltakozik. MÁRIA jobbán JÁNOS áll prémes öltözetben, KRISZTUS-ra és FERENC sebeire mutatva; átellenben SEBESTYÉN megkötözött karokkal és nyállal átlöve, fejét ég felé fordítva, továbbá Szt. JEROMOS, a ki könyvét a trón

őrangyallal, a ki a kis TOBIÁS-t vezeti Mindkettő szabadabb és befejezettebb, nevezetesen RÓKUS színei mélyebbek, rajza, modellációja és kivitele tökéletesebb, hogy a szemlélő hajlandó más szerzőre gondolni.

Ugyanez évben készíté SANTI Monte Fiorentino-ban gróf OLIVOS PIANIANI sírkápolnája számára az oltárképet. Kompozíció tekintetében e mű a Cagli-i S. Domenico freszkójára emlékeztet. E bekerített kápolna fülkéjében áll a trón, melyen a Szt. Szűz foglal helyet, ölen a meztelen fiúcskával, melynek fejét jobb kezén nyugtatja; jobbról, balról két sorban, a trón felé perspektivikusan rövidülő vonalban, balról Szt. GYÖRGY és FERENC, valamint két angyal áll, jobbról JEROMOS, ANTONIUS ABBAS szintén két angyallal; az

előtérben az alapítónak kitűnően rajzolt alakja térdel vértzetten. A korlát mögött és fölött angyalfejecskék láthatók, melyen alul zenélő angyalok csoportosultak, a predellában néhány szentnek mellképén kívül egy kis tábla áll következő jelöléssel: CAROLUS. OLIVUS. PLANIANI. COMES. DIVAE. VIRGINI. ac. reliquis. CELESTIBUS. JOANNE. SANCTO. PICTORE. dedicavit. MCCCCLXXXVIII.

Megrongált állapotban van, azonban magasabb műértékkel bír az urbanoi S. Sebastian kicsiny templomának képe, templom védszentjének vértanúságát ábrázolván.

Fatörzshöz kötözve áll a Szent ruhátlanul, csak egy kis kendővel csipőin átkötve; számtalan nyíltól átfúrt testtel, ájtatosan kulcsolja kezeit és arcát égnek

fordítja, honnan egy angyal koronával száll feléje. Mellette még két íjjász áll keresően a célt testén. A jelenet a práter palotája előtt játszódik le, a ki parancsoló kézmozdulattal néz ki ablakán. Jobbról a szent egyesület tagjaiból álló férfiakkal, nőkkel vegyes csoport térdel.

A fölfogás meglepő drámai jellege, erőteljes motivokkal és igaz kifejezéssel jellemzik a művet. Az idealisztikus formák a természet tanulmányozásával kapcsolatban érvényesülnek. A színezés erőteljes a modelacio határozott.

SANTI második fiacskáját, 1485. évben, szeretett feleségét CIARLA MARGIT 1491. évben veszté el; kevéssel aztán újra meg-nősül, azonban már 1464-ben maga is meghalt.

VEGYESEK.

«Építészeti Szemle» lapunkat, több oldalról nyilvánított óhajtáshoz képest, ketté osztottuk akképen, hogy a füzet egyik fele minden hó elsején, a másik fele pedig tizenötödikén fog megjelenni s így lehetővé válik a napi híreket kellő időben közölni.

A SZERKESZTŐSÉG.

TRENCSÉN MEGYEHÁZ építésére hat pályamű érkezett be, melyek közül ifj. BOBULA JÁNOS budapesti építész nyerte az első 1500 frtos díjat, a kit a műszaki vezetéssel is megbiztak. A megyeház építési költségvetése 180.000 frt.

A BUDAPESTI TÁVBESZÉLŐ hálózat földalatti kábelek építése a közel jövőben fokozatosan meg fog történni. Először a belváros és Lipótváros ama része kerül sorra, hol a mostani légvezeték hálózata a legsűrűbb. A kábelek befogadására bentöntömböket fektetnek a járda alá; 100 — 100 méter távolságra jön egy kezelő akna. Az elosztó vezeték a házak külsejére jön, hasonlóan a villámhárítóhoz.

A közmunkatanács az átépítésre vonatkozó terveket örömmel vette és az e hó 18-án tartandó közigazgatási bejárás alkalmára küldötteinek csak azt adja utasításba, hogy az utcai csatornák szelvényét szűkíteni nem szabad.

SZÁLLODÁT ÉS VIGADÓT SZATMÁRNÉMETI-BEN 300.000 frt költséggel a város építet. A terveket a város nyilvános pályázat alapján szerezte be.

ELŐLJÁRÓSÁGI ÉPÜLET. A lipótvárosi előljáróság számára épített a főváros a Szalay- és Honvéd-utca sarkán házat.

TAKARÉKPÉNZTÁRI ÉPÜLET. A kispesti takarékpénztár emeletes házat épített, melynek földszinti része kávéházi és bolt helyiségekre lesz berendezve. Az építéssel MAJTHÉNYI FERENC kispesti építőmester van megbízva, a ki a kispesti ref. templomot is építette.

HÁZAK ELTOLATÁSA, a mint tudjuk, Amerikában semmiféle nehézségekbe nem ütközik. Nálunk az ilyen munka esemény számba menne, s azért őszintén sajnáljuk, hogy a Dréher-féle ház oltolatás alá nem kerül. Pedig az utóbbi hetekben Hor-

VÁTH GyULA csikágói építész, hazánkfia általunk tudakozódott az ügy felől és egy amerikai céggel, a mely az ilyen házeltoztatási műveleteknél a leghihetlenebb dolgokat vitt keresztül, ajánlatot akart tenni a Dréher-ház eltolására az objektum tökéletes pénzbeli biztosítása mellett. Utána jártunk a dolognak és sajnálattunkra azt az értesítést nyertük, hogy a Dréher-házat már azért sem lehet eltolni, mert nincs hová eltolni; másodsor pedig hogy a ház levágása után az átalakítási és átépítési költségek ki vannak számítva HUBERT építész által 200 ezer forintba és a ház jövedelme mégis a mellett a mai biztosítatik. Így tehát nincs kilátás, hogy Budapesten házeltoztatást láthatnánk és nem egyhamar reménylhetünk ilyent látni, mert nálunk nincs igen valamire való dolog, a melyet érdemes volna eltolatni.

KÓRHÁZ ÉPÍTÉS SZENTÉSEN. Csongrád-vármegye közönsége egy új vármegyei kórház építését határozta el. A terveket a szegedi m. kir. államépítészeti hivatal készítette s azok minden fórumon jóváhagyást nyervén, az építkezésre vonatkozó árlejtést lehetőleg a jövő hóban kiírják, mert az építést még ebben az esztendőben megakarják kezdeni. Az építésre 50.000 frt van előirányozva.

PATKOLÓ MŰHELY ÉPÍTÉS. A székes-fővárosi tanács a Ferenc-József laktányánál patkoló műhely építését határozta el. Ez a, mintegy 5000 frt költséggel előirányzott építkezésre már legközelebb kiírják az árlejtést.

NAGYVÁRADON a belügyminiszter csendőr-laktányát óhajtt építtetni s felhívta a város közönségét, megfelelő telek átengedésére. A tanács a Ferenc József-laktányá mögött, a Vilmos laktányával szemben jelölt ki e célra telket s ha a miniszter ezt megfelelőnek találja, úgy az építés végrehajtható lesz.

GYMNÁSIUM ÉPÍTÉS. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter Nagyikindán új gymnasiumot építtet, illetőleg a régit 8 osztályúvá fejleszti. A megfelelő épületet a jövő évben szándékozik a miniszter megépíttetni.

MENEDÉKHÁZ. Sopron város új menedékház építését vette tervbe. A városi

közgyűlés fogja eldönteni, hogy a menedékházat hová építsék. A tervek már elkészültek.

SZABÁLYOZÁSI TERV ABBAZIA RÉSZÉRE. Voloska község előljárósága Abbazia fürdő területének szabályozási tervére pályázatot hirdet. Ajánlatok 1898. június 15-ig, annak megjelölésével, hogy mennyiért, mikorra és milyen feltételek mellett készíthető el a szabályozási terv, Voloskára a kerületi kapitányhoz intézendők. A szükséges felvilágosításokkal dr. STANGHER, polgármester Voloskán, szolgál.

TAKARÉKPÉNZTÁRI HÁZ. A veszprémmegyei takarékpénztár részvénytársaság 40.783 frt 27 kr költséggel emeletes házat építtet.

EGYLETI HÁZ ÉPÍTÉS. A miskolci polgári egyesület jelenlegi házát kibővítetteti. A terveket KORACH VILMOS miskolci építész készítette és azokat az egyesületi közgyűlés el is fogadta. Az építkezésre és berendezésre 13.000 forint van előirányozva s az építést most meg akarják kezdeni.

TEMPLOM ÉS TORONY HELYREÁLLÍTÁS. Az aradi ev. ref. egyház tanács elhatározta, hogy a templom külsejét, belsejét és tornyát gyökeresen javíttatja, a templom régi padozatát pedig aszfalttal cserélteti fel. A terveket és költségelőirányzatot HALMAI ANDOR aradi építész készítette és annak alapján az egyháztanács több felhívott aradi építőmesterrel szűkebbkörű árlejtést tartott a munkák biztosítása érdekében.

ÓVODA ÉPÍTÉS. Nagyvárad város közönsége a kultuszminiszter támogatása mellett 10 új óvoda építését és több óvodának átalakítását tervezi. Az építési és átalakítási költségekre 110.000 frt van felvéve.

KASZÁRNYA ÉPÍTÉS. Debrecen városa még az idén nagy lovassági laktányát fog építtetni egy ezredtörzs és három század részére. Az építési költségekre és a szükséges területek megszerzésére 200.000 frt van előirányozva.

A SZÉKESFEHÉRVÁRI KATHOLIKUS KÖR központi házat szándékozik építeni mint-

egy 50.000 frt költséggel. Az építést előkészítő bizottság élén ZICHY JÁNOS gróf elnök és GREMPSEBERGER ISTVÁN apátplébános áll. Egy aggmenhely építése is tervbe van véve. Az erre kiküldött bizottság szintén folytatja az előmunkálatokat s javaslatát legközelebb a tanács, illetőleg a közgyűlés elé terjeszti. Az aggmenház építkezésre mintegy 30.000 frtot fog-nak fordítani.

REÁLISKOLA ÉPÍTÉS. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter Ungvárott új állami reáliskolát épttet. A tervezéssel ALPÁR IGNÁC budapesti építészt bízta meg.

PÓSTAHÁZ ÉPÍTÉS. Siófok község közgyűlése elhatározta, hogy a posta- és távirdahivatal befogadására egyik földszintes házát emeletesre építteti fel. A tervek elkészítésére siófoki építészt kértek fel.

PÁLYÁZATOK.

KÖLTŐK ALBUMA. 1. Tervezendő a «KÖLTŐK ALBUMA» című műhöz egy díszes könyvtábla, mely 26 cm. széles és 36 cm. magas legyen. 2. A tervezet festett rajza természetes nagyságban készíten-dő. A könyvtáblával kapcsolatosan a könyv-nek háta, mely $5\frac{1}{2}$ centiméter vastag, is megrajzolandó. 3. A könyvtábla díszít-ményében az ornamentális elem legyen a túlnyomó; a tervezet domború nyomású, részben színes és aranyozott legyen. A kompozíció úgy terveztesse, hogy a könyv álló alakban legyen szemlélhető. 4. Szükséges, hogy a rajzon a következő fölírás pontosan fel legyen tüntetve: «Költők Albuma» magyar művészek rajzaival. Összeállította dr. RADÓ ANTAL. 5. Kívánatos, hogy a pályázatok modern szellemben készüljenek, s azokban a magyaros jelleg kifejezésre jusson. 6. A pályázaton csak magyar honpolgár vehet részt. 7. A pályaművek csakis művészi becsű és teljesen eredeti terveknek ítéltetők oda. 8. A pályázat ítélő bizott-ságának tagjai: FITTLER KAMILL, GOTTER-MAYER NÁNDOR, GYÖRGYI KÁLMÁN, VASZARY JÁNOS és WODIÁNER ARTHUR. 9. A pályaművek jelisével látandók el és folyó évi június hó 30-áig a «Magyar Iparműszet» szerkesztőségébe (IX. ker., Kinizsi-utca 31. sz.) nyujtandók be. 10. A tervezendő munka technikai kidolgozására vonatkozó esetleg megkívánt tudnivalókat szívesen közli a hozzáfordulókkal GOTTERMAYER NÁNDOR, (IV., Királyi Pál-utca 5. sz.); hasonlóképen rendelkezésre bocsátja az országos iparművészeti múzeum igazga-

tósága megtekintés, vagy tanulmányozás céljából a múzeum gyűjteményében levő régi magyar könyvkötéseket és modern szakmunkákat, naponkint 9—1 óra közt. 11. A legjobb pályaművek jutalmazására két díj áll rendelkezésre és pedig: I. díj 200 korona, II. díj 100 korona. 12. A díjazott pályaművek a pályázat hirdetőjének tulajdonába mennek át. A többiekre nézve fönntartja magának az elsőbbségi jogot, hogy azokat az illető tervezővel együttesen megállapított összegért esetleg megvásárolhassa. 13. A beérkezett pályaművek bármelyikét a «Magyar Iparművészet» díjtalanul közzéteheti. 14. A pályaművek legalább 10 napig az országos magyar iparművészeti múzeumban kiállítandók. WODIÁNER F. és FIAI CS. és kir. udvari könyvkereskedés és kiadóhivatala Budapest, Andrassy-út 21. sz.

ÁRVAHÁZ TERVEZÉS. A Martonvásáron építendő vármegyei árvaház általános építési tervei és hozzá előleges költségvetésének elkészítésére pályázat van hirdetve s felhivatnak a pályázni kívánó építészek, hogy munkálataikat f. évi július 20-ig Fehérvármegye alispáni hivatalához mutassák be. Az építési program a nevezett alispáni hivatal irattárában betekinthező s kívánatra postán is megszerezhető. Az építési költség 40.000 forintnál magasabb nem lehet. A pályázaton elfogadandó építési tervezet 200 frt és az utána legjobbnak ítéltendő terv 100 frt jutalomban részesül. (Ki áltai?! A SZERK.)

A vonatok **INDULÁSA** Budapestről.

Érvényes 1898. május hó 1-től.

A vonatok **ÉRKEZÉSE** Budapestre.

Érvényes 1898. május hó 1-től.

A keleti pályaudvarról				A nyugoti pályaudvarról				A keleti pályaudvarra				A nyugoti pályaudvarra			
óra	perc	vonat neve	délelőtt	óra	perc	vonat neve	délelőtt	óra	perc	vonat neve	délelőtt	óra	perc	vonat neve	délelőtt
12 20		k. e. v.	Konstantinápoly ¹	12 00		k. e. v.	Konstantinápoly ¹	12 10		k. e. v.	London, Páris, Bécs ¹	12 50		k. e. v.	Konstantinápoly ⁹
12 40		>	Bécs, Páris, London ²	1 00		>	Bécs, Páris, London ⁸	12 30		>	Konstantinápoly ²	4 40		sz.-v.	Palota-Ujpest
6 25		v.-v.	N.-Kanizsa	5 55		sz. v.	Palota-Ujpest	5 00		t.szsz.	Arad	5 30		ost.e.v.	Konstantinápoly ¹⁰
6 45		>	Gyfehérvár-Nszeben	6 10		ost.e.v.	Bécs, Ostende ⁹	5 20		v.-v.	Ruttka	5 40		sz.-v.	Palota-Ujpest
6 50		sz. v.	Bécs, Grác	6 15		sz. v.	Érsekujvár	5 45		sz.-v.	M.-Sziget	6 20		>	Vác ¹²
7 10		gy. v.	Kassa, Munkács	6 30		>	Esztergom	6 10		sz.-v.	Brassó, Arad	6 35		>	Palota-Ujpest
7 15		>	Zágráb, Fiume, Róma	6 40		>	Czepléd, Szolnok	6 15		t.szsz.	Bicske	6 45		>	Szolnok, Czepléd
7 30		>	Ruttka, Berlin	6 50		>	Palota-Ujpest	6 35		sz.-v.	Lemberg, Miskolcz	6 55		>	Zsolna, Berlin
7 35		sz. v.	Hatvan ³	6 55		v. v.	Lajos-Mizse	6 40		>	Bécs, Sopron	7 05		t.szsz.	Érsekujvár
7 35		>	Belgrád, Bród, N.-Kanizsa	7 35		gy.-v.	Zsolna, Berlin	6 55		gy.-v.	P.-Felka, Kassa ³	7 15		sz.-v.	Verciorova
7 50		>	Kassa, Poprád-Felka	8 05		>	Bécs	7 05		sz.-v.	Belgrád, Bród	7 25		>	Esztergom
8 00		>	Zágráb, Fiume, Pécs	8 15		gy.-v.	Temesvár, Orsova	7 10		>	Brassó, Kolozsvár	7 35		>	Palota-Ujpest
8 10		>	Arad, Brassó	8 30		sz.-v.	Temesvár	7 30		>	Hatvan	7 45		>	Bécs
8 30		>	Kolozsvár, Brassó	8 40		>	Nagy-Maros ³	7 35		>	Grác, Fehring	7 55		v.v.	Lajos-Mizse
8 50		gy. v.	Bécs, Grác	9 05		>	Palota-Ujpest	7 50		gy.-v.	Bukarest, Brassó	8 10		sz.-v.	N.-Maros ¹³
8 50		sz. v.	Munkács, M.-Sziget	9 15		>	Bécs	7 55		v.v.	Paks, Adony, Szabolcs	8 25		>	Czepléd
9 00		>	Bicske	délután				8 15		sz.-v.	Kassa, P.-Felka	8 50		>	Párfány-Nána
9 15		>	M.-Sziget, Stanislaw	12 05		sz.-v.	Czepléd, Szolnok	8 20		>	Fiume, Zágráb, Eszék	10 10		>	Palota-Ujpest
9 35		>	Ruttka, Berlin	12 15		>	Palota-Ujpest	8 40		gy.-v.	Fiume	10 50		>	Érsekujvár
11 25		v.-v.	Székesfehérvár ⁴	12 25		>	Nagy-Maros	8 45		sz.-v.	Hatvan ⁵	11 05		>	Szeged
délután				12 40		>	Nagy-Maros ³	9 15		>	Szolnok	délután			
12 10		sz.-v.	Nagy-Káta ²	1 05		>	Palota-Ujpest	9 25		>	Győr	12 55		sz.-v.	Palota-Ujpest
12 15		>	Bicske ⁵	1 25		>	Pilis-Csaba ³	10 15		>	Triest, Fiume	1 15		>	N.-Maros ⁴
12 35		>	Hatvan	1 45		gy.-v.	Bécs, Páris	10 30		>	Szabadka	1 25		gy.-v.	Bukarest
1 30		>	Gödöllő	2 15		h.gy.-v.	Párfány-Nána	10 35		>	Ruttka, Füle	1 40		sz.-v.	Palota-Ujpest
1 45		gy.-v.	Fehring, Grác	2 20		sz.-v.	Palota-Ujpest	délután				1 50		gy.-v.	Bécs, Páris
1 55		>	Arad, Bukarest	2 30		gy.-v.	Bukarest	12 25		sz.-v.	Esztergom	3 00		sz.-v.	Palota-Ujpest
2 15		>	Tövis, Körösmező	2 35		sz.-v.	Esztergom	12 40		>	Lajos-Mizse	3 10		>	Lajos-Mizse
2 20		>	Bécs, Páris	2 45		>	Lajos-Mizse	1 05		sz.-v.	Nagy-Maros	3 55		>	Nagy-Maros
2 30		sz.-v.	Bicske	2 55		>	Érsekujvár	1 25		>	Palota-Ujpest	4 05		>	Szolnok, Czepléd
2 35		gy.-v.	Kassa, Lawoerze, Lemberg	3 05		>	Czepléd, Szolnok	1 45		gy.-v.	Bécs, Páris	4 40		>	Esztergom
2 40		>	Konstantinápoly	4 05		>	Palota-Ujpest	1 55		>	Tövis, M.-Sziget	4 50		>	Palota-Ujpest ⁴
2 45		sz.-v.	Hatvan	4 25		>	Szeged	2 05		>	Grác, Fehring	5 30		>	Nagy-Maros ⁴
2 55		>	Szolnok	4 35		>	Nagy-Maros	2 15		sz.-v.	Bicske ⁷	5 45		>	Palota-Ujpest
3 00		gy.-v.	Zágráb, Fiume, Eszék	5 05		>	Palota-Ujpest ³	2 30		>	Gödöllő	6 50		>	Bécs
3 20		v.-v.	Adony-Szabolcs, Paks	5 45		gy.-v.	Bécs ⁴	2 45		>	Lemberg, Kassa	7 00		>	Temesvár
3 45		gy.-v.	Ruttka, Berlin	6 00		sz.-v.	Vác ³	2 55		>	London, Páris, Bécs	7 15		gy.-v.	Palota-Ujpest
4 00		sz.-v.	Szabadka	6 10		>	Palota-Ujpest	3 05		>	Tövis, M.-Sziget	7 40		gy.-v.	Orsova, Temesvár
4 30		>	Győr, Székesfehérvár	6 30		>	N.-Maros, P.-Nána ¹⁴	3 15		>	Grác, Fehring	8 05		sz.-v.	Párfány-Nána
5 20		>	Füle, Ruttka	7 00		>	Verciorova	3 30		sz.-v.	Bicske ⁷	8 15		>	Pilis-Csaba ⁴
5 45		>	Kolozsvár, Brassó	7 10		v.-v.	Esztergom	4 55		sz.-v.	Gödöllő	8 40		>	Palota-Ujpest
6 25		>	Hatvan	7 20		>	Lajos-Mizse	5 55		>	Brassó, Kolozsvár	8 50		gy.-v.	Bécs
7 05		>	M.-Sziget, Stanislaw	7 45		sz.-v.	Párfány-Nána ¹²	6 20		v.v.	Győr	9 20		>	Zsolna, Berlin
7 15		>	Bicske ⁴	7 55		>	Palota-Ujpest	6 50		gy.-v.	Bécs, Grác	9 30		v. v.	Esztergom
7 35		>	N.-Kanizsa, Triest	8 05		>	Vác ¹⁰	7 15		gy.-v.	Brassó, Arad	9 55		ost.e.v.	Bécs, Ostende ¹⁴
8 00		>	Kassa, Poprád-Felka	9 05		tszsz.	Érsekujvár	7 20		sz.-v.	Belgrád, Eszék	10 05		sz.-v.	Szolnok, Czepléd
8 30		>	Zágráb, Fiume, Eszék	9 25		sz.-v.	Palota-Ujpest	7 35		>	Berlin, Ruttka, Szerecs	10 15		>	Palota-Ujpest
8 40		>	Ungvár, Lemberg	9 35		>	Bécs	7 45		>	Fiume, Zágráb, Pécs	10 30		>	Vác ¹¹
9 10		tszsz.	Bicske	10 15		ost.e.v.	Konstantinápoly ¹³	8 00		>	Stanislaw, M.-Sziget	10 40		>	Nagy-Maros
9 15		gy.-v.	Kolozsvár, Bukarest	10 35		sz.-v.	Szeged, Temesvár	8 10		>	Róma, Fiume, Zágráb	10 50		gy.-v.	Bécs ⁶
9 55		sz.-v.	Fehring, Grác	10 45		>	Zsolna, Berlin	8 35		gy.-v.	Munkács, M.-Sziget	11 00		v.-v.	Lajos-Mizse
10 00		>	Arad, Brassó	11 20		>	Vác ¹¹	8 40		sz.-v.	Fiume, N.-Kanizsa, Bicske ⁶	11 20		sz.-v.	Érsekujvár
10 20		>	Belgrád, Eszék, Bród	Közlekedik :				8 55		>	Kassa, P.-Felka	11 35		>	Vác ⁴
10 40		gy.-v.	Kassa, Poprád-Felka ⁶	¹ Kedden és pénteken. — ² szerdán és szombaton. — ³ ünnep- és vasárnapon máj. 15—szept. 15. — ⁴ június 1—szept. 15. — ⁵ május 15—szept. 15. — ⁶ jun. 15—szept. 15. — ⁷ minden vasárnap. — ⁸ minden csütörtökön. — ⁹ minden hétfőn. — ¹⁰ ünnep- és vasárnap. jun. 1—aug. 31. — ¹¹ jun. 1—aug. 31. — ¹² jun. 1-től. — ¹³ minden szerdán. — ¹⁴ P.-Nánáig csak jun. 1-ig.				9 05		>	Bécs, Grác	11 50		k.e.v.	London, Páris, Bécs ⁸
10 45		sz.-v.	Bécs	Közlekedik :				9 20		>	Bécs, Grác	¹ kedden, péntek. — ² szerda, szombat. — ³ jun. 15—szept. 15. — ⁴ ünnep- és vasárnap május 15—szept. 15. — ⁵ máj. 15-től. — ⁶ jun. 1—szept. 15. — ⁷ május 15—szept. 15. — ⁸ minden szombaton. — ⁹ minden csütörtökön. — ¹⁰ minden hétfőn. — ¹¹ ünnep- és vasárnap jun. 1—aug. 31. — ¹² jun. 1—aug. 31. — ¹³ jun. 1-től. — ¹⁴ minden szerdán.			
11 00		v.-v.	Ruttka, Miskolcz	Közlekedik :				9 25		gy.-v.	Berlin, Ruttka	Közlekedik :			
				Közlekedik :				9 40		>	Nszeben, Gyfehérvár	¹ kedden, péntek. — ² szerda, szombat. — ³ jun. 15—szept. 15. — ⁴ ünnep- és vasárnap május 15—szept. 15. — ⁵ máj. 15-től. — ⁶ jun. 1—szept. 15. — ⁷ május 15—szept. 15. — ⁸ minden szombaton. — ⁹ minden csütörtökön. — ¹⁰ minden hétfőn. — ¹¹ ünnep- és vasárnap jun. 1—aug. 31. — ¹² jun. 1—aug. 31. — ¹³ jun. 1-től. — ¹⁴ minden szerdán.			
				Közlekedik :				9 45		sz.-v.	Triest, Fiume	Közlekedik :			
				Közlekedik :				10 00		gy.-v.	Munkács, Kassa	¹ kedden, péntek. — ² szerda, szombat. — ³ jun. 15—szept. 15. — ⁴ ünnep- és vasárnap május 15—szept. 15. — ⁵ máj. 15-től. — ⁶ jun. 1—szept. 15. — ⁷ május 15—szept. 15. — ⁸ minden szombaton. — ⁹ minden csütörtökön. — ¹⁰ minden hétfőn. — ¹¹ ünnep- és vasárnap jun. 1—aug. 31. — ¹² jun. 1—aug. 31. — ¹³ jun. 1-től. — ¹⁴ minden szerdán.			
				Közlekedik :				10 05		sz.-v.	Bicske ⁴	Közlekedik :			
				Közlekedik :				10 30		>	Nagy-Káta ⁴	¹ kedden, péntek. — ² szerda, szombat. — ³ jun. 15—szept. 15. — ⁴ ünnep- és vasárnap május 15—szept. 15. — ⁵ máj. 15-től. — ⁶ jun. 1—szept. 15. — ⁷ május 15—szept. 15. — ⁸ minden szombaton. — ⁹ minden csütörtökön. — ¹⁰ minden hétfőn. — ¹¹ ünnep- és vasárnap jun. 1—aug. 31. — ¹² jun. 1—aug. 31. — ¹³ jun. 1-től. — ¹⁴ minden szerdán.			
				Közlekedik :				10 50		>	Hatvan ⁴	Közlekedik :			
				Közlekedik :				11 45		>	Siófok, Székesfehérvár ⁶	¹ kedden, péntek. — ² szerda, szombat. — ³ jun. 15—szept. 15. — ⁴ ünnep- és vasárnap május 15—szept. 15. — ⁵ máj. 15-től. — ⁶ jun. 1—szept. 15. — ⁷ május 15—szept. 15. — ⁸ minden szombaton. — ⁹ minden csütörtökön. — ¹⁰ minden hétfőn. — ¹¹ ünnep- és vasárnap jun. 1—aug. 31. — ¹² jun. 1—aug. 31. — ¹³ jun. 1-től. — ¹⁴ minden szerdán.			

Hirdetmény.

A m. kir. államvasutak igazgatósága nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet a Miskolcz-gömöri pályaudvaron előállítandó felvételi épület létesítésére szükséges építési munkák végrehajtására.

A tervek, a költségvetés, az egységárjegyzék, a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati feltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött feltételek Budapesten, a m. kir. államvasutak igazgatósága magasépitményi ügyosztályában (Teréz-körut 56. sz., II. em. 14. a.) és Miskolczon, az üzletvezetőség pályafentartási osztályában a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az ajánlatokat legkésőbb 1898. évi június hó 21-én déli 12 óráig kell benyújtani alulírott igazgatóság építési főosztályánál (Teréz-körut 56. sz., II. em. 10. ajtó).

Az ajánlatokat 50 kros, az ajánlat mellékleteit 15 kros bélyeggel ellátva, lepecsételve és következő felirattal kell benyújtani: «Ajánlat a miskolcz-gömöri felvételi épület előállítására».

Csak az összes munkálatokra tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni. Az ajánlat benyújtását megelőző napon, vagyis 1898. évi június 20-án déli 12 óráig 2000 azaz kettő ezer o. é. frt bánatpénzt kell a m. kir. államvasutak főpénztáránál (Andrássy-ut 75. sz., földszint) akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban letenni. A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

Az értékpapírok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számíttatnak, de névértéken felül számításba nem vétetnek.

Csak idejekorán beérkezett írásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául.

Posta útján beküldött ajánlatok és bánatpénzek térti vevénynyel adandók fel.
Budapest, 1898. május hóban.

Az igazgatóság.

83.342/98. sz.

Hirdetmény.

A m. kir. államvasutak igazgatósága nyilvános ajánlati tárgyalást hirdet a temesvári műhelytelepen létező kocsiszerelő-műhely épület bővítésére szükséges építési munkák végrehajtására.

A tervek, a költségvetés, az egységárjegyzék, a szerződési tervezet, az ajánlati minta, a pályázati feltételek, valamint a munkák végrehajtásához kötött feltételek Budapesten, a m. kir. államvasutak igazgatósága magasépítményi osztályában (Teréz-körut 56. sz., IV. em., 27. a.) és Szegeden, az üzletvezetőség pályafentartási osztályában a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Az ajánlatok legkésőbb 1898. évi június hó 24-én déli 12 óráig benyújtandók alulírott igazgatóság építési főosztályánál (VI., Teréz-körut 56. sz., II. em. 10. ajtó).

Az ajánlatok 50 kros, az ajánlat mellékletei ivenként 15 kros bélyeggel ellátva és lepecsételve a következő felirattal nyújtandók be: «Ajánlat a temesvári kocsiszerelő-műhely bővítésére».

Csak az összes munkákra tett ajánlatok fognak figyelembe vétetni. Az ajánlat benyújtását megelőző napon, vagyis 1898. évi június hó 23-án, déli 12 óráig 2400 azaz kétezernégyszáz o. é. forint bánatpénz teendő le a m. kir. államvasutak főpénztáránál (Andrássy-ut 75. sz., földszint) akár készpénzben, akár állami letétekre alkalmas értékpapirokban. A bánatpénzről szóló letétjegy az ajánlathoz nem csatolandó.

Az értékpapírok a legutóbb jegyzett árfolyam szerint számíttatnak, de névértéken felül számításba nem vétetnek.

Csak idejekorán beérkezett írásbeli ajánlatok szolgálhatnak a tárgyalás alapjául.

Posta útján beküldött ajánlatok és bánatpénzek térti vevénnyel adandók fel. Budapest, 1898. május hóban.

Az igazgatóság.

Utánnnyomást nem díjazunk.

13.622.
1898. számhoz.

Verseny tárgyalási hirdetmény.

A m. kir. államvasutak Lugos állomás felvételi épületének kibővítési és átalakítási építkezésekre ezennel nyílt versenytárgyalás hirdettetik.

A tervek, munkaleírás, ajánlati minta, valamint a szerződési tervet Szegeden, a m. kir. államvasutak üzletvezetőségének fentartási és építési osztályában (II. emelet, 4. sz. ajtó) a hivatalos órák alatt, hétköznap d. e. 8 órától d. u. 2 óráig, vásár- és ünnepnapokon d. e. 9 órától déli 12 óráig, és a m. kir. államvasutak Temesvári osztálymérnökségénél bármikor megtekinthetők.

Ezen kibővítési és átalakítási munkák tárgyában teendő ajánlatok legkésőbb f. évi június hó 10-iki déli 12 óráig nyújtandók be, a szegedi üzletvezetőség titkárságához (I. em. 23. sz.) vagy posta útján küldendő be.

Később érkező vagy távirati uton tett ajánlatok, végre oly ajánlatok, melyekre nézve az előirt óvadék le nem tétetett, figyelembe nem vétetnek.

Óvadék fejében 700 (hétszáz) forint készpénz vagy megfelelő értékű és állami letétekre alkalmas értékpapírok f. évi 1898. évi június hó 9-iki déli 12 óráig az alulírott üzletvezetőség gyűjtő-pénztáránál letétbe helyezendők. Az ajánlatban a megtörtént letétel megemlítendő, az arról nyert letéti elismervény azonban nem csatolandó.

Az értékpapírok a budapesti vagy bécsi tőzsdén a legutóbb jegyzett 14 napnál nem régibb utolsó árfolyam szerint számíttatnak, de névértéken felül számításba nem vétetnek.

Készpénzben letett óvadék után kamat nem fizettetik. Az ajánlat mellékleteivel együtt ivenként 50 kros bélyeggel ellátandó.

Az ajánlatban kitett egységi, illetve átalány-árak számokkal és szavakkal kiirandók.

A kellőleg felbélyegzett és lepecsételt ajánlatok borítékai «Ajánlat a m. kir. államvasutak Lugos állomás felvételi épületnek kibővítési és átalakítási munkálatokról, 13.622/1898. számhoz» felirással látandó el.

Ajánlatok elfogadása vagy el nem fogadása felett — tekintet nélküli az ajánlati összegre — egyoldalulag a m. kir. államvasutak határoznak.

Szeged, 1898. év május hó 23-án.

A m. kir. államvasutak üzletvezetősége.

Utánnnyomat nem díjaztatik.